

POSTANOWIENIE

Dnia 7 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku A.W.
przy uczestnictwie I. W.
przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K.
o umieszczenie I. W. w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 stycznia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 31 stycznia 2020 r., sygn. akt XVII Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. na rzecz adw. B. P. wynagrodzenie na kwocie 240 zł (dwieście czterdzieści złotych), w tym należny podatek VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki I. W. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 31 stycznia 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oczywistej zasadności skargi skarżąca upatrywała w zaniechaniu przez Sąd II instancji dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej biegłego psychiatry. Zdaniem skarżącej, oceniając istnienie przesłanek, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 685; dalej: u.o.z.p.), Sąd II instancji nie był uprawniony poprzestać wyłącznie na bezkrytycznej aprobacie dla konkluzji przedstawionej przez biegłego, według której nieprzyjęcie do szpitala prowadzić będzie do znacznego pogorszenia stanu zdrowia psychicznego. Na sądzie spoczywa bowiem powinność ustalenia, jakie dotychczasowe zachowania i jakie powody uzasadniają stwierdzenie,

że brak leczenia w warunkach zamkniętych prowadzić będzie do pogorszenia stanu zdrowia, na czym pogorszenie to może polegać i dlaczego w ocenie sądu ma ono charakter „znaczny”. Skarżąca podniosła, że jednym z podstawowych konstytucyjnych praw jest - określone w art. 47 Konstytucji RP - prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. To na tych prawach zostało oparte jedno z elementarnych praw pacjenta, tj. prawo do odmowy wyrażenia zgody na leczenie, sformułowane w art. 16 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 849), a ograniczenie jego zastosowania może mieć miejsce wyłącznie w określonych prawem sytuacjach, po wnikliwej, kompleksowej analizie uzasadniających je okoliczności. W tej sprawie - zdaniem skarżącej - Sądy ją rozpoznające, pomijając wskazane powyżej wartości, zaprezentowały liberalne podejście dla podstawowych praw i wolności człowieka i obywatela, doprowadzając do istotnej ingerencji pozostającego pod szczególną ochroną w sferę życia prywatnego uczestniczki.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Innymi słowy, z treści skargi kasacyjnej ma wynikać, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Jeżeli strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, aby została spełniona przesłanka oczywistej zasadności skargi w powyższym rozumieniu tego pojęcia.

Nie jest trafna argumentacja, że Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na przyjęciu za własne ustaleń faktycznych Sądu I instancji bez merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji, gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu I instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nie jest bezwzględnym warunkiem prawidłowego rozpoznania sprawy przez sąd II instancji odniesienie się odrębnie do każdego z zarzutów podniesionych w apelacji. Z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika bowiem konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd II instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (zob. wyrok SN z dnia 15 września 2016 r., I CSK 659/15; postanowienia SN: z dnia 23 lutego 2017 r., I CSK 578/16; z 14 marca 2018 r. II PK 120/17).

Analiza uzasadnienia zaskarżonego postanowienia Sądu II instancji nie ujawnia braków, na które wskazuje skarżąca. Sąd Okręgowy w wyczerpujący sposób odniósł się do zarzutów apelacyjnych i wyjaśnił, dlaczego jego zdaniem zgromadzony w sprawie materiał dowodowy stanowił dostateczną podstawę dla stwierdzenia, że zachodzą przesłanki zastosowania art. 29 u.o.z.p.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało wyjaśnione, że postępowanie toczące się na podstawie tego przepisu, zmierzające do zbadania, czy istnieje potrzeba przyjęcia do szpitala psychiatrycznego osoby chorej psychicznie bez jej zgody, stanowi ingerencję w konstytucyjne prawo wolności i nietykalności człowieka. Konsekwencje orzeczeń wydawanych na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego uzasadniają zatem ściśle wykładanie jej przepisów i przestrzeganie

bezwzględny wymogu, by rozstrzygnięcie wydane na jej podstawie było celowe z punktu widzenia dobra i interesu osoby, której dotyczy.

Wskazuje się przy tym, że kontrola sądu, czy w danym stanie faktycznym wystąpiły przesłanki ustawowe wymaga wnikliwej oceny, opartej na dowodzie w postaci opinii biegłego lub zespołu biegłych z zakresu psychiatrii, a to z tej przyczyny, że elementem stanu faktycznego decydującego o uwzględnieniu wniosku jest opis stanu zdrowia psychicznego (zob. m.in. uchwałę SN z dnia 6 lutego 1996 r., III CZP 6/96, OSNC 1996, nr 7-8, poz. 95; postanowienia SN: z dnia 17 września 2015 r., II CSK 627/14; z dnia 25 listopada 2016 r., V CSK 295/16).

Zaskarżone orzeczenie respektuje te wymogi. Z przeprowadzonego przez Sądy obu instancji postępowania dowodowego wynika, że zostały wykorzystane wszystkie istotne dla sprawy dowody, a Sądy odniosły się do całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, wskazując na wypływające z niego logiczne wnioski. W toku postępowania zostali przesłuchani wnioskodawca oraz uczestniczka, została sporządzona także opinia sądowo-psychiatryczna diagnozująca u uczestniczki chorobę psychiczną pod postacią schizofrenii paranoidalnej. W opinii biegły sądowy stwierdził, że od około 5 lat obserwowane jest u uczestniczki postępujące pogorszenie stanu psychicznego i funkcjonowania życiowego.

Sąd nie jest zobowiązany do dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej w każdym przypadku, w którym tego żąda strona. Warunkiem dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej jest powzięcie przez sąd wątpliwości - samodzielnie lub na skutek inicjatywy stron - co do tego, czy dotychczasowa opinia została sporządzona w sposób prawidłowy (zob. np. postanowienie SN z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 11/17). Tym bardziej, że jak wynika z protokołu rozprawy przed Sądem II instancji (k. 91-91v) uczestniczka nie była zainteresowana stawiennictwem na rozprawie odwoławczej, zaś jej pełnomocnik nie kwestionował opinii oraz nie zgłosił stosownych wniosków dowodowych w przedmiocie opinii uzupełniającej.

Skarżąca nie uwzględniła, że w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Istota zarzutów skargi, z którymi skarżąca wiąże jej oczywistą zasadność, polega właśnie na zakwestionowaniu poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, z których wynika, że skarżąca jest osobą psychicznie chorą, jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala psychiatrycznego spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia, a uzasadnione pozostaje przewidywanie, że leczenie szpitalne przyniesie poprawę jej stanu zdrowia. Tego rodzaju konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, jako sprzeczna z zakresem kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, jest niedopuszczalna.

W konsekwencji, analiza wniosku, na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia, nie prowadzi do oceny, że stanowi ono konsekwencję jaskrawych błędów w podejmowanych działaniach procesowych czy wykładni art. 29 ust. 1 u.o.z.p.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 1 pkt 3 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769), a więc przy uwzględnieniu § 8 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.

